

A TESTÜLET MŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATOS ÁLTALÁNOS TAPASZTALATOK ÉS JOGALKOTÁSI JAVASLATOK

A Független Rendészeti Panasztestület 2009. évi működése során újra megkísérelte összefoglalni az eljárásával összefüggésben felmerülő alapvető kérdések és problémák körét, és megfogalmazta javaslatait a jogalkotó számára. Ezek közül az alábbiakra különösen indokolt felhívni a közvélemény figyelmét.

1. A panaszjogról való tájékoztatás kapcsán a Rendőrségről szóló törvény úgy rendelkezik, hogy az intézkedések, illetve kényszerítő eszközök alkalmazását követően a rendőr köteles az intézkedés alá vont személyt tájékoztatni „az e törvény szerinti panasz lehetőségéről”. A Testület ugyanakkor több ügy kapcsán tapasztalta, hogy **az eljáró rendőrök** ezen kötelezettség teljesítése során **rendszeresen elmulasztják, hogy említést tegyenek a Testülethez fordulás lehetőségéről**. Az ügyek vizsgálata során arra is fény derült, hogy nem egyedi mulasztásról, hanem bevett gyakorlatról van szó. A Testület ezért levélben jelezte a rendőrségnek, hogy nem tartja elfogadhatónak a kibontakozni látszó értelmezést, miszerint az Rtv. rendelkezései a tájékoztatási kötelezettség terjedelmére és tartalmára nem terjednek ki. A Testület státuszát és eljárását „e törvény”, azaz az Rtv. szabályozza, így nyilvánvaló, hogy a tájékoztatási kötelezettségnek a Testület eljárására is ki kell terjednie. Amennyiben a Testület konkrét ügyben úgy ítéli meg, hogy a panaszost a rendőrség nem tájékoztatta megfelelően, vagyis nem nyújtott felvilágosítást arról, hogy kérheti panaszának a Testület általi vizsgálatát is, a Testület a panaszeljárást lefolytatja akkor is, ha a panaszos beadványát a törvény által biztosított nyolcnapos határidőn túl nyújtotta be, valamint megállapítja a panaszjog sérelmét.

2. A panaszjoggal kapcsolatos visszásságot eredményez az is, hogy nincs rendezve, milyen fokú bűnüldözési érdek igazolhatja azt, hogy a rendőrség a panasz eljárás során tudomására jutott adatokat más (szabálysértési, büntető-) eljárásban, a panaszos felelősségre vonására használja fel. A panaszhoz való jog és a bűnüldözéshez fűződő érdek közötti dilemma az adott esetben úgy merül fel, hogy **a panaszosnak számolnia kell-e azzal, hogy míg panasztétel hiányában elkerüli a felelősségre vonást, beadványa alapján azonosítható válik személye, és rekonstruálható a jogellenes cselekménye, ezért felelősségre vonható**. Ez a dilemma felmerült a 2009. augusztus 22-ei, a Magyar Gárdához köthető rendezvénytől összefüggésben előterjesztett panaszok kapcsán. A fennálló konfliktust törvényi szinten lenne indokolt rendezni.

3. A hatályos jogszabályi rendelkezések értelmében **az igazoltatás** szükségszerűen – az adatok elektronikus lekérdezése során – adatkezeléssel is jár, amelynek körülményeit az adatvédelmi törvény rendelkezései szerint dokumentálni kell. Ez minden esetben szükségessé teszi az igazoltató lap kitöltését is, és **olyan általános gyakorlathoz vezet, amely teljesen kiüresíti, feleslegessé teszi az Rtv. adatrögzítéssel kapcsolatos, korlátozó előírásait**. Ezért a Testület indokoltnak látja megfontolni a rendőrség által használt – de más szerv kezelésében lévő – adatbázisok olyan átalakítását, amelynek eredményeként maga a rendszer rögzítené az adatot lekérdező rendőrré és a lekérdezés céljára vonatkozó információkat. Ezáltal az adatlekérdezésre vonatkozó valamennyi körülmény visszakereshetővé válna magából az elektronikus rendszerből, szükségtelenné téve a többszörös adatrögzítést. A jelenlegi helyzet – bár az a fentiek szerint nem elsősorban a rendőrségnek felróható – összhatását tekintve a szükségesnél nagyobb számú adatrögzítést eredményez, így sérti az állampolgárok személyes adatok védelméhez való jogát.

4. A Testület az **előállítottak státusának bizonytalansága**, helyzetük hézagos szabályozása miatt felhívta a jogalkotó figyelmét a jogbiztonságnak megfelelő, alapjogokat tiszteletben tartó szabályok kialakításának szükségességére. A korábbi Szolgálati Szabályzatban [a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 3/1995. (III. 1.) BM rendelet] szerepelt egy rendelkezés, amely alkalmazhatóvá tette a Fogdaszabályzat előírásait az előállítottakra is. A hatályos Szolgálati Szabályzat elfogadásakor ez a rendelkezés kimaradt, így az előállítottak státuszát csupán az Rtv.-ben foglalt maroknyi norma szabályozza. A Testület fel kívánja hívni a figyelmet arra a jogbizonytalanságra, amelyet az előállítottak – mint személyi szabadságuktól megfosztott személyek – helyzetének szabályozatlansága okoz. Egy ilyen súlyú jogkorlátozás esetén elengedhetetlen, hogy az érintettek státuszát, jogait és kötelezettségeit részletes normák rendezzék. A probléma megoldása érdekében a Testület jelezni kívánja aggályait a rendészetért felelős miniszternek.

5. A Testület gyakorlatában előfordul, hogy **a rendőrség csak közvetíti az alapjogsértést**, amely valójában más szervek döntésére vezethető vissza. Szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy előállítását vizsgálta és találta jogszerűnek a Testület a 394/2009. (XI. 18.) sz. állásfoglalásban, mivel azáltal, hogy a panaszos ötagú vöröscsillag kítűzöt viselt, a hatályos Btk. 269/B. § (1) bekezdése szerinti önkényuralmi jelkép használata vétség megállapítható lehetett. Ezt az intézkedést a Testület önmagában nem tartotta jogszerűtlennek, ugyanakkor felhívta a jogalkotó figyelmét, hogy ezen **Btk. törvényi tényállás** az Emberi Jogok Európai Bírósága 2008. június 8-ai, Vajnai kontra Magyarország ügyben hozott ítélete óta **nincs összhangban az** – ugyancsak törvényi szinten kihirdetett – **Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. Cikkével**, ami az adott körülmények között a véleménynyilvánítás szabadságának sérelmével járt. Mivel a bűncselekmény hatályos megfogalmazása nem teszi tényállási elemmé azt, hogy valóban az önkényuralmi rendszerrel való azonosulás (szubjektív elem) céljából történjen az önkényuralmi jelkép használata, ezért az az Egyezmény által megengedettnél nagyobb mértékben korlátozza a véleménynyilvánítási szabadságukkal ilyen módon élni kívánók alapvető jogát. Ezen helyzet – amely a jogalkalmazó rendőrség számára is számos nehézséget okoz – felelős feloldása érdekében elkerülhetetlen a kérdés jogalkotói rendezése.

6. Gyakran okoz nehézséget **a Testület számára** a körülmények pontos rekonstruálása, **a tényállás tisztázásához** ugyanis meglehetősen **szűkös eszköztár áll rendelkezésére**. Az esetek túlnyomó részében adott egy panaszbeadvány, továbbá a rendőrség által a Testület rendelkezésére bocsátott iratok, szerencsésebb esetben felvételek. Ezek összevetéséből kell következtetnie a történetekre. A Testület eljárása során a legtöbb probléma az intézkedő rendőr meghallgatásának lehetőségével, illetve annak hiányával összefüggésben merül fel. Míg a rendőrségi panasz eljárás esetében ez az eszköz az eljárás természetes része, addig a Testület vizsgálatában – megfelelő jogszabályi felhatalmazás hiányában – gyakorlatilag nem alkalmazható. A rendőrök meghallgatásán túl az írásban történő adatkérés sem problémamentes, nem tartalmaz ugyanis a szabályozás egyértelmű előírásokat arról, hogy kérheti-e a Testület a rendőröktől a már meglévő iratokon felül újak előállítását, vagy a rendőrök csupán a rendelkezésre álló dokumentáció átadására kötelesek, és a rendőrség a Testület felé pontosan hogyan köteles eleget tenni felvilágosítás-adási kötelezettségének. Indokolt lenne a felvilágosítás-kérésen és az iratbetekintésen kívül más eszközökkel is felruházni a Testület tagjait, hogy a jelenleginél egyértelműbb legyen: a Testület rendelkezik a tényállás kellően alapos felderítéséhez szükséges jogosítványokkal. Igazán hatékony előrelépést akkor érhetnének el ezen a téren, ha lehetőség nyílna arra, hogy az angol társszerv, az IPCC mintájára a Testület sem a rendőrség által produkált dokumentumokból dolgozzon, hanem nyomozati jogosítványok birtokában maga vizsgálja ki legalább a nagyobb jelentőségű ügyeket.